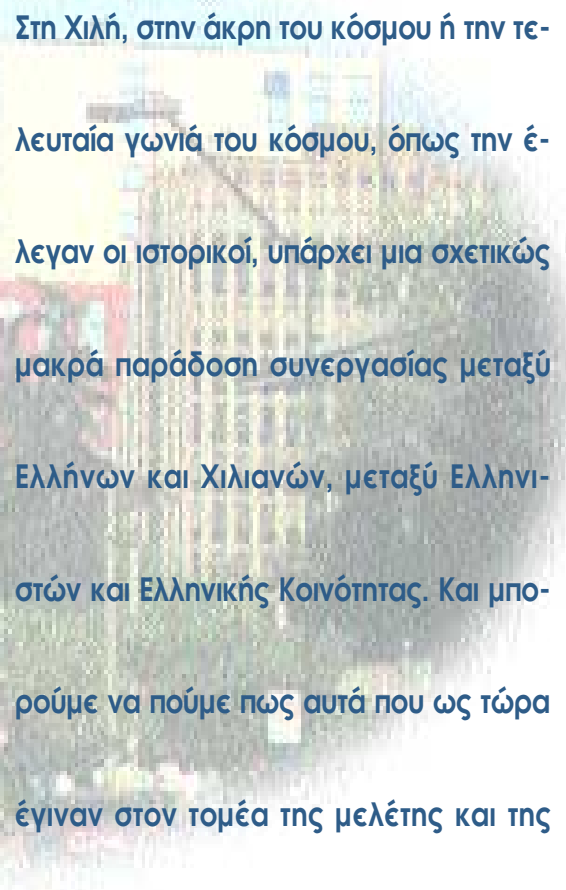

Συνεργασία Ελληνιστών και Ελληνικής Κοινότητας στη Χιλή

του Miguel Castillo Didier*

Είχαμε στη Χιλή κάποια παράδοση αρχαίων ελληνικών σπουδών, από τότε που ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Χιλής, το πρώτο και μεγαλύτερο πανεπιστήμιο της χώρας. Πράγματι, ο ιδρυτής του ήταν ο Andrés Bello, ένας Βενεζουελιανός σοφός που έζησε επί τριάντα πέντε χρόνια στη Χιλή. Εκεί ανέπτυξε γόνιμη όραση για χάρη της παιδείας και της πνευματικής καλλιέργειας όχι μόνο στη δεύτερη πατρίδα του, αλλά και σε όλη την ισπανική Αμερική. Γι αυτό, θεωρείται ως ο πατέρας της ισπανοαμερικανικής κουλτούρας. Ο Bello ήταν λατινιστής και ελληνιστής. Τη λατινική γλώσσα την έμαθε στη Βενεζουέλα, αλλά την αρχαία ελληνική την έμαθε στην Αγγλία, όπου έμεινε ως εξόριστος επί δεκαεννιά χρόνια. Εκεί γνώρισε τον ήρωα και μάρτυρα της ισπανοαμερικανικής ανεξαρτησίας, τον Francisco De Miranda, Βενεζουελιάνο επίσης, που υπήρξε και μεγάλος ανθρωπιστής, ελληνομαθής και φιλέλληνας. Κάτω από την επίδρασή του, ο Bello όπως και ο Bolívar ασπάστηκαν το ιδανικό μιας ενωμένης ελεύθερης Λατινικής Αμερικής. Και κάτω από την επίδρασή του, ο Bello έμαθε τα αρχαία ελληνικά και προχώρησε στη μελέτη των αρχαίων συγγραφέων. Ο Bello έμεινε σχεδόν τρία χρόνια στο σπίτι του Μιράντα στο Λονδίνο και επωφελήθηκε της πλουσιότητας της ελληνικής βιβλιοθήκης του. Όταν έφτασε στη Χιλή, το 1829, άρχισε τη γόνιμη εκπαιδευτική του δράση, και όταν ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Χιλής, το 1843, έβαλε σαν απαραίτητα θεμέλια στη Φιλοσοφική Σχολή τις ανθρωπιστικές σπουδές. Έτσι, οι κλασικές σπουδές είχαν στην χώρα μας κάποια παράδοση.

Στη Χιλή, στην άκρη του κόσμου ή την τελευταία γωνιά του κόσμου, όπως την έλεγαν οι ιστορικοί, υπάρχει μια σχετικώς μακρά παράδοση συνεργασίας μεταξύ Ελλήνων και Χιλιανών, μεταξύ Ελληνιστών και Ελληνικής Κοινότητας. Και μπορούμε να πούμε πως αυτά που ως τώρα έγιναν στον τομέα της μελέτης και της διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, και πιο συγκεκριμένα του βυζαντινού και του νεοελληνικού πολιτισμού, έγιναν χάρη σε αυτή τη συνεργασία.

λής, το 1961, ένα κτίριο για τις ελληνικές σπουδές, με δύο αίθουσες για μαθήματα, ένα μεγάλο αναγνωστήριο, αίθουσα για βιβλιοθήκη και γραφεία για καθηγητές. Εκεί γεννήθηκε μια βιβλιοθήκη, που τώρα έχει περίπου 7.000 τόμους με βυζαντινά και νεοελληνικά θέματα, εκτός από τα βιβλία του κλασικού τμήματος. Με βάση αυτό το κτίριο, που λέγεται Ελληνικό Περίπτερο και μαζί με τρεις πρώην μαθητές του -τους καθηγητές **Αλέξανδρο Ζορμπά, Hector Herrera Cajas** και **Miguel Castillo Didier**- ο καθηγητής Μαλλέρος προέβη στην ίδρυση του Κέντρου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών, το 1967. Η ίδρυση εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Φιλοσοφική Σχολή και νομιμοποιήθηκε το 1968.

Αυτό ήταν προϊόν της συνεργασίας Ελλήνων και Χιλιανών. Και αυτή η συνεργασία εξακολουθεί να υπάρχει ως σήμερα.

Βυζαντινές και νεοελληνικές σπουδές

Αλλά ως το 1950 περίπου η βυζαντινή και νεότερη Ελλάδα ήταν εντελώς άγνωστες. Η αρχή των βυζαντινών και νεοελληνικών σπουδών συνδέεται με την παρουσία στη Χιλή τριών διακεκριμένων Ελλήνων. Ο καθηγητής **Φώτιος Μαλλέρος Κασσιμάτης** έφτασε στη χώρα μας μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Από το 1948 και επί είκοσι χρόνια, δίδαξε αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο Χιλής. Αλλά ταυτοχρόνως, πάντοτε προσπάθησε να γνωρίζει το Βυζάντιο και τη Νεότερη Ελλάδα στο χιλιανό πνευματικό κοινό. Λίγα χρόνια αργότερα ίδρυσε μια έδρα Βυζαντινής Ιστορίας. Και δύο μαθητές του, ο καθηγητής **Hector Herrera Cajas** κι εγώ, αποφασίσαμε σιγά-σιγά να εγκαταλείψουμε τις αρχαίες σπουδές και να πάρουμε το δρόμο των βυζαντινών και νεοελληνικών σπουδών, αντίστοιχα.

Άλλος διακεκριμένος Έλληνας, ο **Γεώργιος Ραζής**, πρώην Αντιπρόεδρος της Ελλάδας στο λιμάνι Βαλπαράισο, συνέβαλε επίσης στη διάδοση του νεοελληνικού πολιτισμού. Όταν τον ακούσαμε να απαγγείλει τρία ποιήματα του Καβάφη, σε δική του μετάφραση, το 1960 περίπου, ανακαλύψαμε ένα μεγάλο ποιητή. Και λίγο πριν, είχαμε ανακαλύψει τον Καζαντζάκη, όταν κυκλοφόρησε στη Χιλή το μυθιστόρημα *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*, σε μετάφραση από τα γαλλικά, που έγινε στην Αργεντινή. Αυτές οι δύο γνωριμίες ήταν αποφασιστικές για τη στροφή της κατεύθυνσης των πνευματικών ανησυχιών, για να αποφασίσουμε να αφιερωθούμε στη μελέτη της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας.

Πρέπει τώρα να μνημονώσω εδώ ένα τρίτο όνομα, του **Γαβριήλ Μουστάκη**, πρώην Γενικού Προξένου της Ελλάδας στο Σαντιάγο, την πρωτεύουσα της Χιλής. Αυτός και ο αδελφός του ο **Γεώργιος Μουστάκης**, δώρισαν στο Πανεπιστήμιο Χι-

Εκδόσεις και διαλέξεις

Είκοσι οχτώ τόμοι έχουν δημοσιευθεί από το 1970 κι έχουν κυκλοφορήσει όχι μόνο στη Χιλή, αλλά και στις ισπανόφωνες χώρες. Προσπαθήσαμε να δημοσιεύονται έργα βασικά για τη διάδοση του βυζαντινού και νεοελληνικού πολιτισμού, όπως είναι η "Ιστορία του Βυζαντίου 395-1204" του αείμνηστου καθηγητή Φωτίου Μαλλέρου, η "Νεοελληνική Ιστορία 1204-1985" του καθηγητή Αποστόλου Βακαλόπουλου, η "Βιογραφία της ελληνικής γλώσσας" του Αργεντινού καθηγητή Tonar, μια «Ανθολογία της νεοελληνικής ποίησης (από το 10ο αιώνα ως τον Καβάφη)» του καθηγητή Castillo-Didier, μια «Ιστορία της Κύπρου» του καθηγητή Αλεξάνδρου Ζορμπά, τα «Απαντα του Καβάφη», τα «Απαντα του Κάλβου», το «Έπος του Διγενή Ακρίτα», μια «Ανθολογία του νεοελληνικού διηγήματος», μια «Ανθολογία σύγχρονων Ελληνίδων ποιητριών» της κυρίας Νίνας Αγγελίδη και άλλα έργα. Φυσικά, στην Επετηρίδα *BYZANTION NEA HELLAS*, έχουν δημοσιευτεί πολλές μελέτες και πολλά δοκίμια για διάφορες πτυχές του βυζαντινού και νεοελληνικού πολιτισμού, από Έλληνες, Χιλιανούς, Αργεντινούς, Βραζιλιάνους και Κολομβιανούς συγγραφείς. Μαζί με την εκδοτική δράση αναπτύχθηκε η διδακτική δράση: μαθήματα αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας, ιστορίας του Βυζαντίου και της Νεότερης Ελλάδας, νεοελληνικής λογοτεχνίας. Και φυσικά, υπάρχει πάντοτε η εργασία για τη γενική διάδοση του ελληνικού πολιτισμού: δύο κύκλοι διαλέξεων κάθε χρόνο με ποικίλα θέματα, χωρίς να ξεχνιούνται τα εθνικά θέματα της Ελλάδας, όπως είναι το Κυπριακό και το Μακεδονικό.

Πρέπει να τονίσουμε πως όλη αυτή η εργασία του Κέντρου είχε πάντοτε την υποστήριξη του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας και επίσης του Υπουργείου Πολιτισμού, στα

οποία εκφράζουμε τις θερμές μας ευχαριστίες.

Η συνεργασία με την Ελληνική Κοινότητα ήταν πάντοτε στενή και είναι στενή. Πιστεύουμε πως αυτή η συνεργασία προσφέρει καρπούς όχι μόνο στην Κοινότητα και στο Κέντρο, αλλά στον πνευματικό χιλιανό κόσμο και, γενικά, στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού.

Η συνεργασία συγκεκριμενοποιείται σε τέσσερα επίπεδα:

α) **Μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας:** Το Κέντρο οργανώνει και χρηματοδοτεί τρία μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας που παραδίδονται στην έδρα της Ελληνικής Κοινότητας: για παιδιά ελληνικής καταγωγής, για ενήλικους ελληνικής καταγωγής και ενήλικους χιλιανούς. Ο αριθμός των μαθητών φέτος είναι 50.

β) **Κύκλοι διαλέξεων:** Το Κέντρο προσφέρει κάθε χρόνο δύο κύκλους διαλέξεων: ένα για φοιτητές των πανεπιστημίων του Σαντιάγκο και ένα για την Ελληνική Κοινότητα και το γενικό κοινό. Δίνονται πέντε ή έξι διαλέξεις. Το Κέντρο προσφέρει, επίσης, μια διάλεξη για τις εθνικές γιορτές της 25ης Μαρτίου και της 28ης Οκτωβρίου.

γ) **Ραδιοφωνική εκπομπή.** Η Ελληνική Ραδιοφωνική Εκπομπή είναι η παλιότερη της Χιλής και ίσως της Λατινικής Αμερικής. Επί μισόν αιώνα, μεταδιδόταν ένα πρόγραμμα μιας ώρας με ελληνική μουσική, ελληνική λογοτεχνία, πολιτιστικά θέματα και νέα από την Ελλάδα. Τώρα μεταδίδεται από το Ραδιοφωνικό Σταθμό του Πανεπιστημίου Χιλής. Πάντοτε το Κέντρο παρέδιδε όλες τις εργασίες του, τις μεταφράσεις, τις μελέτες, το περιεχόμενο όλων των εκδόσεών του, για να χρησιμοποιούνται από τους συντάκτες του προγράμματος. Η εκπομπή έχει μεγάλη ακροατικότητα και αναμφίβολα αποτελεί καλό μέσο διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, ένα μέσο που φτάνει στα αυτιά πολλών ανθρώπων. Τώρα ο συντάκτης είναι ένας Χιλιανο-Έλληνας, ο κ. Γεώργιος Καραμάνος.

δ) **Άλλα είδη συνεργασίας.** Μπορούμε ν' αναφέρουμε την έκδοση της "Νεοελληνικής Ιστορίας 1204-1985" του Βακαλόπουλου, που δημοσιεύτηκε φέτος και αποτελεί την πρώτη ιστορία της Νεότερης Ελλάδας που κυκλοφορεί στον ισπανόφωνο κόσμο. Οι μεταφραστές είναι ο καθηγητής Αλέξανδρος Ζορμπάς, πρώην Διευθυντής του Κέντρου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών και ο Νικηφόρος Νικολαΐδης, πρώην καθηγητής του Πανεπιστημίου Κονσεπσιόν και Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας.

Συνεργασία με άλλα ελληνικά ιδρύματα

Σχέσεις συνεργασίας κρατούμε, επίσης, με τα άλλα ελληνικά ιδρύματα, όπως είναι η Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία, η Ελληνική Πρεσβεία, η Οργάνωση Φιλόπτωχων Κυριών. Πέρσι, π.χ., το Κέντρο προσέφερε έναν κύκλο μαθημάτων για τη βυ-

ζαντινή θρησκευτική εικόνα που δόθηκαν στην ίδια ελληνική εκκλησία του Σαντιάγκο, τον Ιερό Ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Το 1993 και φέτος, το Κέντρο συνεργάστηκε στενά με την Ελληνική Πρεσβεία για την παρουσίαση του «Ελληνικού Μήνα». Το 1995 το θέμα του ήταν: «Το Βυζάντιο: πνεύμα και τέχνη».

Η επαφή των Ελληνιστών με τους Έλληνες, με τις ελληνικές κοινότητες, είναι, νομίζουμε, απαραίτητη. Η συνεργασία μεταξύ Ελληνιστών και ελληνικών κοινοτήτων είναι καρποφόρα. Φέρει καρπούς στους Ελληνιστές που μακριά από την Ελλάδα, έχουν έτοιμη την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με μία έστω και μικρή Ελλάδα, με ένα μικρό ελληνικό κόσμο. Και φέρει καρπούς στους Έλληνες που έρχονται σε επαφή με τις ελληνικές σπουδές και μπορούν να βοηθούνται για δύο βασικούς σκοπούς: να διατηρούν τη γλώσσα τους και να τη διαδίδουν, να γνωρίζουν καλύτερα τον ελληνικό πολιτισμό, τον αρχαίο, το βυζαντινό και το νεότερο και, ταυτόχρονα, να συμβάλουν στη διάδοσή του.

Τελειώνοντας, θα θέλαμε να αναφέρουμε μόνο μια δυσκολία που αντιμετωπίζουμε, τόσο στα εξωπανεπιστημιακά μαθήματα που παραδίδονται στο κτίριο της Ελληνικής Κοινότητας όπως εκείνα που παραδίδονται στο Κέντρο μας, στο Πανεπιστήμιο Χιλής. Πρόκειται για την έλλειψη μιας καλής και σύγχρονης οπτικοακουστικής μεθόδου εκμάθησης της νεοελληνικής ιστορίας. Το βιβλίο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης είναι πολύ καλό για μας και το χρησιμοποιούμε πάντοτε, αλλά, επειδή είμαστε τόσο μακριά από την Ελλάδα, το ακουστικό υλικό, με γνήσιες ελληνικές φωνές, με γνήσιο ελληνικό τόνο, μας είναι ακόμα πιο αναγκαίο. ■

* Κέντρο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών Φώτιος Μαλλέρος - Πανεπιστήμιο Χιλής.